

BUREAU NATIONALE VEILIGHEID
BUREAU B.

's-^Gravenhage, 18 Juli 1946
Javastraat 58

No. 2252/XII/45 M.N.

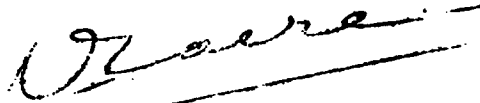
~~Dict. C.W.~~
~~Typ. L.~~

Hierbij heb ik de eer U een exemplaar aan te bieden van
Overzicht No 6 van mijn dienst, afgesloten per 11 Juli 1946.

BUREAU NATIONALE VEILIGHEID
Het Hoofd Bureau B,
De Luitenant-Kolonel,
namens dezen,

AAN:

Alle politieverbindingen

L.L. van Laere, Wnd.Hoofd.

BUREAU NATIONALE VEILIGHEID.

BUREAU B.

OVERZICHT No. 6.

INHOUD

I.	Communistische Partij Nederland ("De Waarheid")	blz. 1
	Standpunt t.o.v. het Vaderland Verhouding tot Rusland De legaliteit van de C.P.N. Manifest Politiek Bureau Dagblad "De Waarheid" Protestvergaderingen Oppositie in de C.P.N.	
II	Revolutionnair-Communistische Partij	blz. 11
III	Eenheids Vak Centrale	blz. 13
IV	Comité "Vrij Spanje"	blz. 15
V	Circolo Ricreativo Italiano (Italiaansche Ontspanningskring)	blz. 16
VI	Vrijdenkersvereniging "De Dageraad"	blz. 18
VII	Mijnstreek	blz. 24

I Communistische Partij Nederland (De Waarheid)

Standpunt t.o.v. het Vaderland.

In het eerste hoofdstuk: " De Roeping van de arbeiders-
klasse in de Nederlandsche Geschiedenis" van het Ontwerp
Beginselverklaring der C.P.N. luidt het: "De ervaring heeft be-
wezen, dat de arbeidersklasse in den modernen tijd de beslissen-
de factor in de natie is. Zij wordt, volgens de omschrijving van
Marx en Engels "zelve tot de natie"...."Deze zinsnede is de sleu-
tel tot de houding der C.P.N. t.a.v. de vaderlandsche idee en
verklaart hoe zij eenerzijds kan beveren, nationaal georiënteerd
te zijn, terwijl zij anderzijds alle vaderlandsche belangen of-
fert op het altaar van een internationalisme, dat de belangen van
een bepaalde buitenlandsche mogendheid dient. De C.P.N. stelt
zich n.l. op het standpunt, dat het belang van de natie samen-
valt met dat van een bepaalde klasse der bevolking: "de arbei-
ders". Van deze klasse is volgens de Communistische theorie het
proletariaat de voorhoede, terwijl de C.P.N. op haar beurt van
dat proletariaat de leidende zelfbewuste kern is. Criterium voor
's- lands belang is volgens deze logische stuwende gedachtegang
het belang dezer klasse, d.i. dus, het arbeidersbelang, welk be-
lang slechts de arbeiders zelf kunnen kennen volgens de oud-li-
berale opvatting, dat ieder zijn eigen belang het beste kent, en
welk belang de in de C.P.N. georganiseerde meest bewuste groep
dezer arbeiders het best kan voordragen. M.a.w. het arbeidersbe-
lang is voor den communist het criterium voor het belang van de
natie en de partijleiding beoordeelt wat het arbeidersbelang en
dus het nationaal belang is. De arbeidersklasse komt echter niet
slechts in Nederland, maar in alle landen voor en is zodoende
internationaal. Het belang der arbeidersklasse kan daarom slechts
internationaal worden bepaald en dus is ook het nationaal belang
van de internationale situatie afhankelijk. Het wordt nu begrijp-
pelijk, dat de scheidslijn tusschen wat niet en wat wel in het

belang van de arbeiders klasse is, het best kan worden bepaald door dat land waar het denkend hoofd van die arbeidersklasse - d.i. de Communistische Partij - het bewind voert. Daarom is het in deze redeneering niet verwonderlijk, maar logisch, dat uit Moskou wordt bepaald; wat het Nederlandsch belang is, en zijn Nederlanders, die zich aan Moskou's richtlijnen houden, goede vaderlanders, al gaat dit ook ten koste van welke andere klasse der bevolking.

Een ander punt van het "Ontwerp-Beginselverklaring" der C.P.N., waarin de houding dezer Partij ten aanzien van het Vaderland wordt bepaald, is artikel 4 van "De grondslagen van de politiek der Communistische Partij in Nederland, waarin men leest: "Zij (d.w.z.: de C.P.N.) is nationaal in dien zin, dat zij geenszins van plan is in Nederland een of ander stelsel van een of ander landmechanisch na te volgen, en dat zij in Nederland de overwinning van het socialisme wil verzekeren onder eigen Nederlandsche verhoudingen."

In toonaangevende kringen der C.P.N. wordt de beteekenis van deze zinsnede uitgelegd als gericht tegen het Trotzkyistisch beginsel van de wereldrevolutie. De Stalinische methode ter verwezenlijking van het Communisme in alle landen der aarde verschildt n.l. hierin van de Trotzkyistische, dat Stalin eerst Rusland sterk wilde maken en daarna landsgewijs de andere landen voor het Communisme veroveren, hierbij rekening houdend met de omstandigheden in de verschillende landen. De pogingen, vlak na de Russische revolutie indertijd ondernomen om deze tot een wereldrevolutie uit te breiden, waren immers mislukt en daarom werd later de methode gevolgd, om al naar gelang van de omstandigheden uit te zien, waar de bodem voor een revolutie rijp was. Trotzky en Stalin zijn n.l., wat het beoogde doel betreft, gelijkelijk principieel; hun tegenstelling betrof een verschil in methode en in dat opzicht was Trotzky dogmatisch, terwijl Stalin een tacticus is,

die niet gearzeld heeft in zijn boerenpolitiek een stap terug te doen, teneinde naderhand twee stappen vooruit te komen. Stalin geeft in zijn geschriften dan ook duidelijk aan, dat men bij het doen ontwikkelen van den toestand in een bepaald land in de richting van een communistisch bewind terdege rekening dient te houden met de economische ontwikkeling van dat land en dat men in de Westersche landen niet slaafs en mechanisch de methoden der Russische Communisten diende na te volgen, daar de economische en maatschappelijke toestand in Rusland bij het begin der Revolutie heel anders was dan b.v. thans in de West-Europesche landen.

Verhouding tot Rusland.

Art. 3, 4 lid 2 en 5 van "De grondslagen der Communistische politiek in Nederland" geven aan, hoe de C.P.N. haar verhouding tot Rusland officieel voorstelt.

Art. 3 luidt: "De C.P.N. maakt het volk bekend met de groote overwinninzen van het socialisme, behaald door de Communistische Partij van de Sovjet-Unie (Bolsjewiki), waardoor de superioriteit van de beginselen, die zij voorstaat, bewezen wordt. De Sovjet-Unie is het eerste land, waar het socialisme gevestigd is: zij is de vriend en bondgenoot van alle democratische en vooruitstrevende krachten ter wereld." Hier wordt dus de propaganda voor de methoden en resultaten van het Russisch Bolsjevisme tot programpunt verheven; niet wordt aangegeven, dat deze propaganda in de praktijk zoover gaat, dat zij het Russisch staatsbelang en politiek standpunt van geval tot geval onherroepelijk steunt.

Art. 4 luidt: "De Partij is internationalistisch in dien zin, dat zij wenscht te leeren van de ervaringen der internationale arbeidersbeweging, terwijl zij harerzijds de arbeidersbeweging van andere landen in de gelegenheid wil stellen leering te trekken uit de ervaringen van den strijd der Nederlandsche arbeidersklasse. In dit verband onderhoudt zij kameraadschappelijke be-

trekkingen met de partijen in andere landen, die hetzelfde doel nastreven als zij".

Het is duidelijk, dat in de praktijk genoemde "kameraadschappelijke betrekkingen" op een nauwe samenwerking met deze communistische partijen in andere landen neerkomt.

In Art. 5 leest men: "De Communistische Partij van Nederland bepaalt haar politiek in volle vrijheid en aanvaardt geen enkele inmenging van buitenaf van welke zijde ook. Zij behoudt haar volledige zelfstandigheid tegenover de Nederlandsche regeering en tegenover alle andere regeeringen." Gesprekken door waarnemers in de C.P.N. met zeer vooraanstaande personen uit de leiding dezer partij over de beteekenis van dit artikel gevoerd, verduidelikten de beteekenis daarvan als volgt: de nadruk valt in de tweede zinsnede van dit artikel op de woorden "regeering" en "regeeringen". Het contact van de C.P.N. als zoodanig met Rusland loopt namelijk niet over de Russische Regeering maar bestaat met partijinstanties; t.a.v. Nederland houdt de zinsnede in, dat de C.P.N. als Staat in de Staat bij het handhaven harer zelfstandigheid zoover gaat, dat zij ook tegenover een eventueele communistische Regeering onafhankelijk blijft, opdat de partijleiders de politiek kunnen blijven bepalen en niet de eventueele communistenstaatsfunctionarissen, die onderworpen blijven aan de partijdiscipline en dictatuur van het partijbestuur. De eerste zinsnede van het artikel drukt de zelfstandige beslissingsbevoegdheid der C.P.N. uit tegenover de communistische opvattingen en tactiek in andere landen. Tevens is het een symptoon van de politieke strategie van Stalin, die - realist als alle moderne dictatoren - inzag, dat men niet vanuit Moskou de situatie in de afzonderlijke landen kan overzien en daarom meer bereikt met aan de plaatselijke leidingen een mate van vrijheid te laten, daar de ideologische verbondenheid een voldoende sterke band is, dan dat zij niet bij het bepalen hunner houding het Russisch belang op den voorgrond

zullen blijven stellen. Hieruit moet men het ook begrijpen, dat de slotwoorden van het z.g. "Communistisch Manifest" van Marx en Engels, luidend: "Proletariërs aller landen, vereenigt U!" aan het slot van het "Ontwerp Beginselverklaring der C.P.N." luiden: "Werkers van Nederland, vereenigt U." De tactiek is inderdaad veranderd; het doel bleef hetzelfde.

De legaliteit van de C.P.N.

Lid 1 van art. 4 van het hoofdstuk "De organisatorische beginselen van de Communistische Partij van Nederland" luidt als volgt: "De C.P.N. beweegt zich binnen het raam van de bestaande legaliteit, die zij tegen alle reactionnaire aanvallen van de volksvijanden verdedigt".

Deze regelen vertolken den volgenden gedachtegang: Voor den oorlog was de C.P.N. een voor ambtenaren verboden partij en dus illegaal. Gedurende den oorlog werden alle partijen verboden en dus illegaal. Na den oorlog is de C.P.N. tezamen met de andere partijen legaal geworden. Voor deze, verkregen legaliteit zal de de C.P.N. pal staan tegen alle krachten, die de C.P.N. zouden willen verbieden.

De vraag, in hoeverre de Communisten een gevaar voor ons land zullen zijn, gaf het dagblad "De Telex" op 3 Juni 1946 aanleiding tot een beschouwing. Het blad erkent, dat de communisten alom gewantrouwd worden t.a.v. hun nationale integriteit. Het zelfde wantrouwen gold vroeger, en terecht, de N.S.B., maar de Telex meent, dat men inzake de C.P.N. zeer voorzichtig moet zijn een gelijke benvloek uit te spreken. Wel zou Duitschland indertijd behoefte gehad hebben aan een vijfde colonne, speciaal ook in ons land, maar naar de meening van den schrijver van het artikel heeft Rusland die behoefte niet. Uit het vervolg van het artikel blijkt, dat deze overtuiging vooral gebaseerd is op de

woorden van Stalin: "De tijd van de revolutie is voorbij - de tijd van de evolutie is aangebroken", waaraan het blad toevoegt: "Men vatte deze woorden niet te licht op; in Stalin heeft de wereld met een anderen man te maken dan met Hitler. Met een man; die geduld heeft en met een man, die (voorzover na te gaan) niet werkt met intuïtie".

Manifest Politiek Bureau.

Het Politiek Bureau der C.P.N. heeft op 5 Juni 1946 een oproep gepubliceerd, gericht tot de leden der C.P.N. en de medewerkers der partij. Daarin vestigt het de aandacht op den uitslag der verkiezingen voor de Provinciale Staten en verklaart, dat ruim 530.000 Nederlandsche mannen en vrouwen hun vertrouwen niet alleen in de partij hebben uitgesproken, doch tevens hun stem hebben verheven tegen de plannen om een reactionnaire regeering te vormen. In het manifest wordt voorts gepleit voor de vorming van een nationale en democratische regeering.

De partij verklaarde zich bereid tot de vorming van genemde kandidatenlijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen, tezamen met personen of groepen, die bereid waren een gemeenschappelijk vooruitstrevend programma op het gebied der gemeentepolitiek ten uitvoer te leggen, door de vorming van blokljsten van communisten, zelfstandige socialisten, vooruitstrevende democraten of partijlozen.

Aangezien in eenige gemeenten de C.P.N. bij de Statenverkiezingen geen voldoende aantal stemmen heeft behaald om een gemeenteraadszetel te kunnen verkrijgen, is aan de afdelingen der partij in zoodanige gemeenten door het Politiek Bureau geadviseerd, om grondig te overwegen, of bij de a.s. gemeenteraadsverkiezingen de kans bestaat het stemmenaantal zoodanig te vergrooten, dat een zetel zou kunnen worden bezet. Indien dit niet het geval zou zijn,

werd het niet verantwoord geacht in zulke gemeenten kandidaten te stellen.

Waar geen kandidatenlijst wordt ingediend, zullen de C.P.N.-kiesers worden opgewekt hun stem op de Partij van den Arbeid uit te brengen.

Dagblad "De Waarheid".

Met ingang van 1 Juni 1946 is de directie van de Haagsche editie van het dagblad "De Waarheid" in andere handen overgegaan. Piet Metscher heeft zijn functie als zoodanig neergelegd en is opgevolgd door W.F. Puister. Eerstgenoemde was sedert den dag der bevrijding door de P.T.T., waar hij als chef-monteur bij den Rijkstelefoondienst werkzaam was, op nonactiviteit gesteld. Met ingang van 1 Juni j.l. heeft hij deze werkzaamheden hervat. W.F. Puister heeft in den bezettingstijd de verschijning van het dagblad "De Waarheid" voorbereid en na de bevrijding werd hij in de hoofddirectie opgenomen. Gedurende korten tijd heeft hij de kaderschool der C.P.N. te Laren geleid. Op 1 April 1946 is hij directeur der Rotterdamsche editie van "De Waarheid" geworden en thans is tevens de Haagsche editie onder zijn leiding gekomen. Op 7 Juni 1946 publiceerde "De Waarheid" een waarschuwing tegen een oproep tot algemeenewerkstaking van de Revolutionnair Communistische Partij, waarvan het blad zeide, dat deze quasi-revolutionnaire daad de arbeidersklasse schaaddé en den opbouw van Nederlands in gevaar bracht. Om alle misverstand te voorkomen deelde de C.P.N. mede, dat zij met deze actie niets uitstaande had en haar ook geenszins goedkeurde.

Protestvergaderingen.

De C.P.N. heeft in haar dagblad "De Waarheid" en door middel van openbare vergaderingen geprotesteerd tegen de wijze, waarop

het nieuwe kabinet werd gevormd, "tegen de vorming van een reactionnaire regering", zooals zij het noemde. Door de partij was het voorstel gedaan een kabinet te vormen, bestaande uit de Partij van den Arbeid, de C.P.N. en de Katholieke Volkspartij, hetgeen was afgewezen. Het Politiek Bureau richtte een oproep tot de bevolking om deel te nemen aan de demonstraties, welke op 19 Juni 1946 werden gehouden te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage, Zaandam en Enschede onder de leuzen:

"Tegen een reactionnaire regering-Beel".

"Voor een regering op nationalen en democratischen grondslag."

"Handen af van de Indonesische Republiek".

"Solidariteit met de zeelieden en havenarbeiders".

"Voor eenheid van de arbeidersklasse en alle democratische krachten".

Oppositie in de C.P.N.

Eenige communisten hebben zich vereenigd tot een groep, zich noemende "De oppositie in de C.P.N." Deze geeft een orgaan uit, getiteld "De Communist", waarvan de redactie en administratie is gevestigd ten huize van M. Ferrarez, Prinsengracht 820 II te Amsterdam (C.). Welken omvang deze groep heeft, is nog niet kunnen worden vastgesteld.

Reeds na het partijcongres in Januari 1946 is deze oppositie ontstaan als gevolg van de vaststelling van de Beginselverklaring. Daarin werd aan de arbeiders in plaats van den klassenstrijd een algemeen belang voorgesteld, de opbouw van het Vaderland; zelfs een oorlog voor het Vaderland werd verdedigd. De leer van Marx en Lenin, die zegt, dat de arbeidersklasse het kapitalisme moet aanvallen op zijn zwakste oogenblik, b.v. na een verloren oorlog, werd hiermede overboord geworpen.

Zelfs de staking werd tot op zekere hoogte in den ban gedaan.

De oppositie in de partij meent te moeten protesteeren tegen den geest, welke uit de Beginselverklaring spreekt, waarin, volgens haar, "de grondslagen der ideologie van de partij zijn verkracht". Zij kan zich evenmin vereenigen met de partijdiscipline, waardoor de partijleiding een ondemocratische dictatuur over kader en leden zou uitoefenen. Het is vooral tegen Paul de Groot, dat de oppositie fulmineert, en wien verweten wordt, dat hij ook in het verleden de echte Marxisten in de partij heeft geïsoleerd en "strebers-neigingen" heeft. In een van zijn brieven, gericht aan partijgenooten en waarin hij medestrijders oproept, zegt Ferrarez: "Men heeft een politiek uitgestippeld, die de arbeidersklasse niet naar de revolutie leidt, maar wel De Groot, "agenaar e.a. naar een Ministerszetel".

Uit een dergelijken brief wordt voorts geciteerd: "Deze staatsbureaucratie bestaat uit politie, ambtenaren en beroepsleger en is gehuurd om het bezit der uitbuiters te beschermen. Deze bureaucratie moet vernietigd worden."

Het doel der oppositie is niet zich van de partij af te scheiden, maar om de leiding door critiek te dwingen haar politiek te herzien. Deze gedragslijn kan de partijleiding niet dulden en men kan aannemen, dat eenige schorsingen uit de gevoerde oppositie zijn voortgevloeid, met namen b.v. die van Roestam Effendi en die van de Brabantsche communisten, J.N. Mallo en Th.T. Wiering. In het district Brabant is naar aanleiding van de Beginselverklaring direct een heftige oppositie ontstaan; zelfs al op de partijconferentie, waar tot heroprichting der C.P.N. werd besloten, tekenden zich twee stroomingen af. Enerzijds de aanhangers van Paul de Groot, aan de andere zijde die van W. van Exter, L. Beghers, Goulooze en Roestam Effendi, die de gevoerde politiek scherp becritiseerden. Behalve Roestam Effendi hebben laatstgenoemden later allen bakzeil gehaald.

De ontevredenheid in het Brabantsche district is blijven bestaan. Het aantal abonnementen op "De Waarheid" zou mede als gevolg daarvan te Eindhoven gedaald zijn van 1500 op 800, te 's-Hertogenbosch van 600 op 550, te Vught van 280 op 100, te Helmond van 800 op 400. Een aantal van de oudste leden der partij bedankte als zoodanig.

Tegen de beginselverklaring ontstond vooral verzet in Limburg onder leiding van Van Exter, die op een kadervergadering te Eindhoven als zijn meening te kennen gaf, dat deze beginselverklaring niet discutabel was. De afdeling Eindhoven besloot dan ook een andere beginselverklaring op te stellen en de afdeling Den Bosch sloot zich hierbij aan. Op de districtsconferentie te Tilburg werd de beginselverklaring der partijleiding verworpen.

In de commissie voor het beginselprogram werd het Brabantsche voorstel niet in behandeling genomen, met de opmerking, dat er slechts twee districten waren, die een ontwerp voor een andere beginselverklaring hadden ingediend en er dus geen meerderheid voor was.

Ferarez belegde in Brabant oppositievergaderingen ten huize van communisten. De schorsingen van Mallo en Wiering waren hiervan het gevolg. Uit protest bedankten 6 partijgenooten, waaronder 3 bestuursleden, als lid der partij.

In het eerste nummer van "De Communist" wordt uiteengezet, waarom de verschijning van het blad noodig is. Uit dit nummer wordt het volgende geciteerd:

"Wenschelijk was, dat er in de partij een gezonde discussie over de partijpolitiek zou worden gehouden. Wenschelijk was, dat de partijgenooten eensgezind en overtuigd tezamen een lijn vaststelden.

Deze mogelijkheid wordt ons door het partijbestuur ontnomen en daarom is "De Communist" noodzakelijk, daarom is zij er gekomen. Wat wil "de Communist" zijn?

"De Communist" wil een discussie-orgaan zijn, waarin allen, ook diegenen, die het met de partijleiding eens zijn, kunnen discussieeren. "De Communist" wil zijn de vrije tribune, waarin iedere partijgenoot zijn meening kan zeggen over de politiek der partij.

"De Communist" wil het geweten der partij zijn; wil echter nog meer zijn.

"De Communist" wil niet alleen op de fouten der partij wijzen, zij wil ook de oorzaken van haar foute politiek zoeken.

"De Communist" verwacht niet alleen, dat degenen, die het met de politieke lijn der partij eens zijn deze verdedigen, maar ook, dat zij zeggen, waarom deze juist is.

"De Communist" wil daarenboven het orgaan zijn, dat de Marxistische scholing geeft, waaraan in de partij zulk een behoefte bestaat.

"De Communist" wil een orgaan zijn van partijgenooten en voor partijgenooten.

"De Communist" wil het orgaan zijn, dat in positieven zin de partij opbouwt tot de werkelijke klassepartij, die de leiding kan geven in den strijd voor de vestiging van de dictatuur van het proletariaat".

II Revolutionnair-Communistische Partij.

De afdeling Den Haag der R.C.P. heeft in navolging van die te Amsterdam een Marxistisch-Leninistische Kadernschool opgericht. Wekelijks zal een conferentie worden gehouden, waar een lid van de afdeling het woord zal voeren. De eerste conferentie heeft plaats gevonden op 9 Juli 1946, waar R.M. van der Horst heeft gesproken over de Russische revolutie.

Daarnaast zal een afzonderlijke cursus worden gehouden voor partijleden en sympathiseerenden. Deze vangt aan op 16 Juli 1946

met een lezing over het onderwerp: "Grondslagen van het Marxisme".

Het doel der cursussen is iederen partijgenoot zoodanig te instrueeren, dat hij in staat is zelf het standpunt der partij te verdedigen en uit te dragen.

Ten aanzien van de havenstaking heeft de R.C.P. geconstateerd dat de afloop daarvan positieve winst voor de stakers heeft gebracht, maar dat intendeel de reeders op één punt na hebben gezegevierd. Dit ééne punt zou zijn, dat de reeders hun doel, het breken van de E.V.C., niet hebben kunnen bereiken.

De R.C.P. heeft aan de Bulgaarsche Legatie en aan de Regering het volgende protest gezonden:

"De Revolutionnaire-Communistische Partij protesteert met alle scherpste tegen de massale arrestaties van Bulgaarsche revolutionnaire communisten en van de leiders van de Liga ter verdediging van de rechten van den mensch, waaronder de bekende revolutionnaire arbeidersleider Dr. Gatchew uit Plovdiv. De R.C.P. eischt als partij der revolutionnaire arbeiders, onmiddellijke invrijheidsstelling van de gearresteerde socialisten".

"De Tribune" geeft een toelichting op dit protest en zegt, dat er geen twijfel aan is, dat de bevelen tot arrestatie zijn uitgegaan van de Bulgarije overheerschende "Stalinbureaucratie" en het blad voegt er aan toe, dat juist den laatsten tijd uit de Sovjet-Unie berichten komen, welke wijzen op een groote ontevredenheid onder de Russische massa's. Het optreden van revolutionnaire leiders in de door de Sovjet-Unie bezette gebieden, zou Moskou zeer onwelgevallig zijn, omdat een revolutionnaire ontwikkeling van den politieken toestand in deze landen ook de bevolking van de Sovjet-Unie in beweging zou brengen, om met de "parasiteerende bureaucratie" af te rekenen.

Aangenomen kan worden, dat arrestatie der revolutionnair-comunisten een normale maatregel van den bezetter is geweest, uit-

sluitend ten doel hebbende de rust in het land te handhaven.

Door de R.C.P. is onlangs een openlijke poging gedaan om te komen tot een fusie met den Communistenbond "Spartacus". Laatstgenoemde bond entkent echter ooit een daarop betrekking hebbend schrijven te hebben ontvangen en verklaart in zijn orgaan, dat de R.C.P. weet, dat zij bij Spartacus niet openlijk behoeft aan te kloppen voor een fusie. Intusschen heeft de R.C.P. haar pogingen niet opgegeven en tracht langs anderen weg, n.l. door het bewerken van Spartacus-leden persoonlijk, in de richting van vereeniging der beide organisaties te werken. Veel succes is hiervan niet te verwachten.

Het standpunt der R.C.P. t.o.v. de nieuwe Regeering wordt gekarakteriseerd door de volgende passages uit de "Tribune":

"Uit de samenstelling van de nieuwe regeering blijkt duidelijk, dat de Partij van den Arbeid de vuile wasch voor de reactionairen mag opknappen."

"Wij hebben haar (de Regeering) slechts één wensch mee te geven, dat zij spoedig den nek mag breken over den strijd der arbeidersklasse".

III Eenheids Vak Centrale.

De Eenheids Vak Centrale stelt zich de medezeggenschap in de bedrijven als volgt voor:

In alle bedrijven dienen productie-comite's te worden ingesteld, welke niet alleen bevoegd in samenwerking met de leiding van het bedrijf de productie te regelen, doch medezeggenschap dienen te hebben in alle sociale, hygienische en technische toestanden in het bedrijf.

Deze productie-comite's dienen door de arbeiders van het betrokken bedrijf uit hun midden gekozen te worden. Zij dienen

medezeggenschap te hebben over de wijze van produceeren en controle uit te oefenen op den aard van hetgeen geproduceerd wordt.

Aan het hoofd van elken tak van industrie zal landelijk een Economische Raad worden ingesteld, welke gekozen zal worden uit en door de arbeiders, werkzaam in den betreffenden tak van industrie. Deze Economische Raad zal tot taak hebben om in overleg met de productie-comite's uit de bedrijven zelf, de geheele productie in dezen tak van industrie te regelen.

Wanneer aan het hoofd van elken industrieelen bedrijfstak in Nederland een dergelijke Economische Raad is ingesteld, dan zal daarboven een Nationale Raad voor het geheele bedrijfsleven moeten komen, gekozen door alle arbeiders in Nederland. Deze Nationale Raad zal met de Regeering, eventueel met een Economische Kamer overleg moeten plegen over het te voeren beleid in het bedrijfsleven.

De actie der E.V.C. heeft zich in de afgelopen maand voornamelijk bepaald tot het in standhouden van de havenstakingen te Rotterdam en Amsterdam, welke ten slotte geëindigd zijn met een capitulatie door genoemde vakvereniging.

Te Rotterdam heeft de E.V.C. niet kunnen beletten, dat dagelijks 850 tot 950 werkwiligen in de havens arbeidden. Door aanvulling met vrijwilligen en militairen kon elken dag met circa 3000 man worden gewerkt. Dit leidde vanzelfsprekend tot een zekere moedeloosheid onder de stakers, waarbij kwam, dat tengevolge van de geringe geldelijke uitkeering in vele gezinnen van stakers armoede heerschte. Stakende havenarbeiders hebben in andere takken/bedrijf als losse arbeiders werk gezocht. /van

De staking heeft weinig aanleiding gegeven tot ordeverstoring. Het optreden der stakers was gedisciplineerd. Wel kwam bij herhaling voor, dat woningen van werkwiligen des nachts met verf of teer werden besmeurd. De E.V.C. keurde deze daden vanzelfsprekend af.

Gedurende de maand Juni heeft de E.V.C. wederom eenige vergaderingen voor de stakers gehouden, waarin getracht werd hun moed in te spreken. Echter was in het begin van de maand het verlangen naar het einde der staking al groot. Reeds toen was er onder de stakers te Rotterdam een meerderheid voor hervatting van het werk, in Amsterdam evenwel zou met een stemmenverhouding van 3300 voor en 3000 tegen het besluit genomen zijn het conflict te doen voortduren.

Na de hervatting van de werkzaamheden trachten E.V.C. en C.P.N. door publicaties in de pers het publiek te doen gelooven, dat de staking met een klinkende overwinning der E.V.C. is geëindigd, waaronder zij verstaan de erkenning van de E.V.C., welke contact zal opnemen met het College van Rijksbemiddelaars ter bespreking van de grieven der arbeiders. Tegen de stakers zullen geen rancunemaatregelen worden getroffen.

Opmerking verdient, dat tijdens het conflict ook in niet-links-extremistische kringen de houding der Regeering, welke niet met de E.V.C. wenschte te onderhandelen, werd afgekeurd.

IV Comité "Vrij Spanje".

Het initiatief-comité "Vrij Spanje" heeft bij monde van Prof. Jan Romijn de volgende richtlijnen voor verdere actie aangegeven.

- 1o. Voorlichting van het Nederlandsche publiek over de Franco-terreur en het opwekken tot een petionnement aan de regeering;
- 2o. Contact zoeken met gelijkgestemden in het buitenland"
- 3o. Druk uitoefenen op de UNO;
- 4o. Organisatie van internationale boycot tegen het fascistische regime in Spanje.

Men wil zich voornamelijk toelaggen op het richten van een petionnement tot de Nederlandsche regeering, waarin deze wordt

uitgenoodigd de politieke en economische betrekkingen met Franco af te breken. Het ligt in de bedoeling nog dezen zomer handteekeningen onder dit petionnement te verzamelen van personen, ouder dan 18 jaar.

Binnenkort zal een maandblad "Vrij Spanje" verschijnen, dat onder redactie staat van Mevrouw L. Alna-Heynen, de voorzitter van het in October 1945 opgerichte initiatief-comité.

Zoals bekend, zijn in het comité vrijwel uitsluitend extreem-linksche groepen vertegenwoordigd. Onder de weinige groepen die daartoe niet behooren, maar het comité toch hebben gesteund, behoort de Bond van Jong-Liberalen.

Op het congres te Moskou van de Wereldbond van Vakverenigingen is het houden van anti-Franco-demonstraties in alle landen aanbevolen gedurende een periode van 18 Juli tot 15 Augustus a.s.

Op eerstgenoemden datum valt n.l. de verjaardag van den Spaanschen burgeroorlog.

V. Circolo Ricreativo Italiano.
(Italiaansche Ontspanningskring).

Onder verwijzing naar Hoofdstuk XIII in Overzicht no 3 is betreffende bovengenoemde Italiaansche vereeniging nog het volgende bekend geworden.

Uit de leden van het initiatief-comité is een voorloopig bestuur samengesteld, bestaande uit R. Buttazzoni, diamanthandelaar, wonende te Aerdenhout. A.C.P. Marandi, ijsfabrikant, wonende te Amsterdam, J.H. Bokma, commies der gemeente Amsterdam, wonende aldaar, gehuwd met een Italiaansche vrouw, G. Mignone, caféhouder te Amsterdam.

Te Heerlen heeft de vereeniging een afdeling voor de Italianen, die werkzaam zijn in de Limburgsche mijnen. Het lidmaatschap kan zoowel door Italianen als Nederlanders worden verkregen.

Het voornemen bestaat een maandblad onder den titel "Voce Italiano" te doen verschijnen onder redactie van Frederico Antonio Carasso, beeldhouwer, wonende te Amsterdam.

In de maand Juli 1946 zal een algemeene ledenverdradering worden gehouden, waarin het definitieve bestuur door de leden zal worden gekozen.

Er zal worden voorgesteld om in plaats van R. Buttazzoni tot voorzitter te benoemen Prof. Romano Secondo Guarneri, hoogleeraar aan de Universiteit te Amsterdam.

De C.R.I. stelt zich ten doel de cultureele belangen der leden te behartigen en hun ontspanning te geven. Het plan is feestavonden te organiseeren, uitstapjes te maken en sport te beoefenen.

Hoewel men zich eenerzijds voorstelt de politick geheel buiten beschouwing te laten, wil men anderzijds de politicke ontwikkeling van Italie niet uit het oog verliezen.

Reeds is gebleken, dat de Italianen hier te lande als gevolg van gebeurtenissen tijdens den oorlog niet eensgezind zijn. In den bezettingstijd sympathiseerden vele in Nederland verblijvende Italianen in meerdere of mindere mate met het fascistische regime. Velen hunner, zijn indertijd opgeroepen voor den militairen dienst. Zij vertrokken soms met een zeker enthousiasme; doch zouden gaerne zijn teruggekeerd, toen zij met het fascistische regime, onder Duitsche supervisie hadden kennis gemaakt.

Aan sommige leden van de C.R.I. wordt verweten, dat zij verantwoordelijk zijn voor de inlijving van Italianen in het leger. Een der leden, de Nederlandsche arts Dr. Hendrik J. Klein Obbink,

wonende te Amsterdam, gehuwd met een Italiaansche vrouw, is tijdens den oorlog door het Italiaansche Consulaat op last van den Secretaris van de Fascistische partij, belast geweest met de keuring van de in Nederland verblijvende Italianen, die in militair dienst waren opgeroepen.

Volgens sommige leden der C.R.I. heeft Dr. Klein Obbink ter gelegenheid van de keuring terecht gesaboteerd, anderen, die fascistische neigingen hadden en daarvan nog niet genezen zijn, laten zich in ongunstigen zin over den arts uit en verspreiden het gerucht, dat de vereeniging een communistischen inslag heeft.

Het bestuur staat op het standpunt, dat men niet alle Italianen met lichte fascistische neigingen zonder meer uit de vereeniging moet weren, maar hun de gelegenheid moet geven in een milieu met democratische opvattingen te verkeer en zich aldus te assimileeren.

VI Vrijdenkersvereening "De Dageraad".

In het begin van de bezetting heeft het Hoofdbestuur van de Vrijdenkersvereening "De Dageraad" het besluit genomen de belangrijkste stukken, welke tot het archief behoorden, op te bergen in het Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam, in de verwachting, dat ze daar veilig zouden zijn. Echter werd ook dit Instituut niet voor een onderzoek door de Gestapo gespaard, zoodat talrijke archiefstukken der vereening verloren gingen.

Ook heeft het Hoofdbestuur aan de afdeelingen opdracht gegeven zich te ontbinden en vooral het aanwezige adresmateriaal te vernietigen. Postbus en postrekening werden opgezegd.

Hoewel een geregeld contact onder de vrijdenkers ontbrak, hielden de hoofdbestuurders gedurende de eerste twee oorlogsjaren voeling met elkaar en werden door hen bij tijd en wijle besprekingen gehouden.

Daarna hielden alleen de voorzitter, Van den Brink en de secretaris Van der Putten, contact. De vereenigingskas en een deel van het boekenbezit liet men bij eenige geestverwanten onderduiken.

Na de bevrijding werden direct pogingen gedaan, om tot de wederoprichting der vereeniging te komen. Op 17 Juni 1945 kwamen ten huize van den 2en voorzitter, De Ronde, de navolgende personen bijeen:

De Ronde, voornoemd, B. Kooker, administrateur van het weekblad "De Vrijdenker", K. de Lance, boek en brochurehandelaar, Van den Brink, voorzitter, Van der Putten, secretaris, J.H. Dapper, lid en I.E. van der Driesschen, 2e secretaris, Fokkelman en Bongaerts, resp. voorzitter en secretaris van de afd. Amsterdam.

Inmiddels waren reeds afdelingen opgericht in Amsterdam, Rotterdam en Utrecht, en werd door de afdeling Amsterdam op eigen initiatief reeds een weekblad uitgegeven, onder den naam "De Dagraad" en onder redactie van Jan de Ronde.

Besloten werd, dat in October 1945 een landelijk congres zou worden gehouden. Voor dit tijdstip vonden eenige mutaties in het bestuur plaats, onder voorbehoud, dat na het congres een bestuur zou optreden, dat door het congres was gekozen. Als data voor het congres werden vastgesteld 27 en 28 October 1945. In 9 voorafgaande bestuursvergaderingen werd besloten, om geen veranderingen aan te brengen in de statuten, het huishoudelijk reglement en het strijdprogramma en geen ingrijpende beslissingen te nemen op organisatorisch terrein. Het congres zou slechts een informatorisch karakter mogen hebben. Tevens werd besloten tot wederoprichting over te gaan van de Vrijdenkers Radio-Omroep, waarvan het dagelijks bestuur te Utrecht was gezeteld. In samenwerking met het bestuur van den Vrijdenkers Radio-Omroep werd tot den betrokken Minister een schriftelijk verzoek gericht om voor zendtijd in aanmerking te mogen komen.

Op het in Utrecht gehouden congres bleek, dat hoewel alles opnieuw moest worden georganiseerd, landelijk een behoorlijk

resultaat was verkregen. Vertegenwoordigd waren de afdelingen Amsterdam, Blaricum, 's-Hertogenbosch, Groningen, Rotterdam (Linker- en Rechter-Maasoever), Haarlem, Utrecht en Emmercompas-
cuum.

Beverwijk kon niet aanwezig zijn.

Er werd na ampele overweging en stemming besloten, dat het Hoofdbestuur zou worden gevormd door 5 leden der Afd. Amsterdam, 3 leden der Afd. Utrecht, terwijl Rotterdam, Linker- en Rechter Maasoever en Haarlem elk met 1 lid zouden zijn vertegenwoordigd.

Tot redacteur van de "Vrijdenker" werd benoemd Van den Brink, die gerechtigd zou zijn om de vergaderingen van het Hoofdbestuur bij te wonen en daarin een adviseerende stem te hebben.

Een Archief- en Documentatiebureau werd opgericht, dat beheerd zou worden door Jan de Ronde, Piet Spigt, en Beekhof. Een commissie werd samengesteld om het Hoofdbestuur op het eerstvolgende congres te adviseeren nopens herziening van de statuten, het huis-houdelijk reglement en het strijdprogramma, terwijl ook een commissie werd ingesteld tot voorbereiding van de viering van het a.s. 90-jarige jubileum.

Ter sprakewerd gebracht, of de vereeniging zich zou moeten uitspreken voor of tegen de doodstraf en of het Hoofdbestuur zitting zou nemen in het "Comité tegen de doodstraf". De meeningen bleken tijdens de besprekingen zoo uiteenlopend te zijn, dat geen definitief vereenigingsstandpunt kon worden bepaald en besloten werd geen zitting te nemen in genoemd comité.

Het nieuwe Hoofdbestuur was na het congres als volgt samengesteld:

Jan de Ronde, voorzitter,

Evert Götze, secretaris,

I.E. van der Driesschen, penningmeester en ambtneer voor de Kerkafscheiding,

Luc. van der Putten, 2e voorzitter,

A. den Hartog, 2e secretaris,

J.G. Rausch, 2e penningmeester,
B. Kooker, administrateur "De Vrijdenker",
Y.G. Kool, boek- en brochurehandelaar,
K. van der Hoven, organisatie-secretaris,
H. Riket, commissaris,
A. van den Donk, commissaris.

Dit hoofdbestuur werkte aan de uitvoering van de op het congres genomen besluiten en aan den uitbouw der vereeniging, het betuigde adhaesie aan de doelstelling van het Comité "Vrij Spanje" en nam daarin zitting.

Om bij belangrijke gebeurtenissen naar buiten op te treden werd een Commissie van Attentie ingesteld.

Naar aanleiding van een door H.M. de Koningin gehouden radio-rede werd Haar een schrijven toegezonden, waarin werd verzocht, om, in het geval H.M. zich wederom met een boodschap tot de geheele natie zou wenden, de principieele denkbeelden van degenen, die Haar godsdienstige overtuiging niet deelen, te willen ontzien.

Eenige brochures werden uitgegeven, terwijl op initiatief van de afd. Amsterdam besloten werd tot uitgave van een herdenkingsboek van den in het concentratiekamp Sachsenhausen overleden Prof. Mr. Dr. Leo Polak.

De oplage van het weekblad "De Vrijdenker" bedroeg eind December 1945 2500 exemplaren; het aantal abonnementen 1095. Op 1 Juni 1946 bedroeg de oplage 3300 exemplaren, waarvan 2310 abonnementen. Deze oplage is reeds grooter dan in het topjaar 1931/1932, toen de oplage ca. 2700 exemplaren bedroeg. Er wordt thans een actie gevoerd ter werving van 1000 nieuwe abonné's. Het resultaat van deze actie is tot nu toe, dat gedurende het tweede kwartaal van 1946 in totaal 412 nieuw anonnementen werden genomen.

In April 1946 verscheen het eerste nummer van de "Correspondent", een door de vereeniging voor de leden uitgegeven orgaan, waarin zij op de hoogte worden gehouden met de werkzaamheden van het Hoofdbestuur en het overige interne vereenigingsleven.

In October 1946 zal het 90-jarig bestaan der vereeniging feestelijk worden gevierd. Het plan bestaat een landelijke bijeenkomst te Amsterdam te houden.

Met betrekking tot het Archief- en Documentatiebureau is bekend gemaakt, dat dit nu voor goed is ondergebracht in het Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam. De bibliotheek omvat circa 200 boeken en brochures, benevens vele jaargangen van "De Dageraad" en "De Vrijdenker". Uit de nalatenschap van Prof. Mr. Dr. Leo Polak zijn een honderdtal waardevolle boeken aan de vereeniging gelegateerd.

Er is verzocht om een opgave van geestverwanten voor werkzaamheden als plaatselijk correspondent. Hun taak zal zijn het verzamelen en doorgeven van plaatselijke gegevens, persberichten, inlichtingen van statistischen aard, enz.

In Mei 1946 heeft de Wereldunie van Vrijdenkers te Londen een aantal conferenties belegd, georganiseerd door het Britsche Comité van genoemde Wereldunie en de Engelsche Humanistische organisaties. Vertegenwoordigd waren "The Rationalist Press Association" en "The English Positivist Committee", alsmede de vrijdenkersbewegingen in België, Frankrijk en Tsjecho-Slowakije.

Te beginnen met 30 April 1946 is een aantal lezingen gehouden.

President van het Eere-comité was de Labour-leider Prof. H.J. Laski, onder de leden daarvan bevonden zich o.a. Marjorie Bowen, Edouard Herriot, Julian Huxley en H.G. Wells.

De onderwerpen der lezingen waren: Rationalisme, Materialisme, De Mensch, De Natuur, De Beschaving en Religie.

Tot slot werd een bijeenkomst gehouden, waarin geprotesteerd werd tegen de "godsdienstige politiek van de B.B.C."

In "De Vrijdenker" van 15 Juni 1946 wordt in een artikel, getiteld "Is godsdienst privaat zaak?", het vraagstuk behandeld

of socialisme te vereenigen is met godsdienst. De schrijver, de bekende vrijdenker A.L. Constandse, komt tot de conclusie, dat, indien een socialistische beweging wil herleven - hij doelt hierbij op de Partij van den Arbeid - zij haar nieuwe basis niet zal kunnen vinden zonder haar godsdienstloosheid te erkennen. In de daarin voorafgaande beschouwing wijst hij er op, dat de leuze "Godsdienst is privaatzaak" reeds voorkwam in het Erfarter programma der Duitsche socialisten. Hij meent, dat het punt nog even belangrijk is als voorheen en verwacht, dat het in de Partij van den Arbeid wel weer een "brandende vraag" zal worden.

Hoewel het socialisme zich eenerzijds "wetenschappelijk" noemde - waardoor het, volgens den schrijver, een op de wetenschappelijke wijsbegeerte gegronde levens - en wereldbeschouwing wilde zijn - liet men anderzijds in alle socialistische bewegingen evenzeer religieuzen als atheïsten toe, maar men verwachtte, dat deze godsdienstigen in God niet zouden zien de schepper van het kapitalisme en van het gezag. De beweging noemde zich "maatschappelijk" en eischte als zoodanig van haar leden, dat dezen op sociaal-politiek terrein "goddeloos" zouden denken: alleen uitgaande van de natuurlijke rede en de ervaring.

Wat deze religieuze leden evenwel op ander terrein meenden, hing de beweging niet aan.

Volgens den schrijver is het dwaas het socialisme ervan te beschuldigen, dat het godsdienstloos was. Naar zijn meening was het dat evenzeer als elke wetenschap het moest zijn en zou men evengoed de plantkunde kunnen verwijten, dat zij niet religieus is als aan het socialisme, dat zijn economie en politiek niet op godsdienstige basis rusten.

Zoo acht Constandse de leuze "Godsdienst is privaatzaak" volkomen begrijpelijk. "In de socialistische beweging was voor de Godsvoorstelling geen plaats. Zij was een partij van leeken, niet Kerkelijken of geestelijken. Zij voerde in haar redeneeringen nooit de almacht of goedheid Gods in. Zij rekende slechts met de

natuur, den mensch, de gemeenschap. Indien bepaalde leden dit konden rijmen met hun opvatting van godsdienst, dan stond hun dit vrij".

Nu meent Constandse verder, dat de godsdienstige in de beweging toch moest aanvaarden, dat de geschiedenis van den godsdienst geen gewijde, maar profane historie was, door economisch-politieke factoren mede bepaald; dat de Bijbel een product was van een bepaalde maatschappelijke ontwikkeling en haar geestelijken bovenbouw en dat het Christendom niet anders dan een voorbijgaand verschijnsel kon zijn van cultureele ontwikkeling.

Alleen een "modern" Christen kon, volgens den schrijver socialist zijn, één, die in feite uitging van zijn eigen oordeel, maar meende, dat allerlei elementen uit den Bijbel daarmee overeenstemden, genoeg om zich nog Christen te kunnen noemen.

Sprekende over de Partij van den Arbeid verklaart Constandse, dat deze partij afstand heeft gedaan van de socialistische beginselen, aangezien zij te ver is gegaan en plaats heeft geboden aan orthodoxe Christenen.

"Zij heeft tegelijk met een eigen ideologie vrijwel alles prijsgegeven, wat nog aan het socialisme als levens- en wereldbeschouwing herinnerde. Dat is fataal gebleken en het zal zich in de toekomst evenzeer wreken".

VII Mijnstreek.

De stemming onder de mijnwerkers is in het algemeen aanmerkelijk verbeterd, nu de nieuwe pensioenregeling bekend geworden is. Echter is er nog steeds ontevredenheid als gevolg van de omstandigheid, dat de loonen en salarissen niet voor alle groepen van werknemers naar evenredigheid zijn gestegen. Ook het intrekken van vergunningen, welke tot nu toe aan alle ondergrondse mijnwerkers en aan bepaalde categorieën van bovengrondse arbeiders werden verleend tot het houden van een varken voor huisslach-

ting, is niet bevordelijk geweest voor het scheppen van een sfeer, waarin de productie belangrijk kon worden opgevoerd.

De stemming der arbeiders blijkt tot op zekere hoogte uit den uitslag van de verkiezingen voor het Algemeen Mijnwerkersfonds. De Algemeene Bond van Werkers in het Mijnbedrijf (een eenheidsvakbeweging), behaalde 31 van de 50 zetels, terwijl de Vakunie, bestaande uit den R.K. Mijnwerkersbond, den Protestant-Christelijken Bond en den Modernen Mijnwerkersbond, slechts 29 zetels wist te verkrijgen. De uitslag van de stemming was als volgt: A.B.W.M. 9120 stemmen, Vakunie 8548 stemmen, terwijl 7500 mijnwerkers van hun stemrecht geen gebruik maakten.

De indruk is verkregen, dat de leiders van de R.K., Protestant-Christelijke en Moderne Vakbeweging geen voldoende vertrouwen meer genieten.

's-Gravenhage, 11 Juli 1946.